

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง และเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ช่วยสร้างสมดุลต่อระบบนิเวศวิทยา โดยสัตว์เป็นองค์ประกอบสำคัญของห่วงโซ่อาหารในฐานะเป็นผู้บริโภคที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนหรือการเคลื่อนย้ายของสารอาหารจากพืชไปสู่สิ่งมีชีวิตชนิดอื่นเป็นทอดๆ สัตว์มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตในลักษณะของการพึ่งพาหรือส่งผลต่อกันในหลายรูปแบบ มนุษย์เองก็มีความสัมพันธ์กับสัตว์เช่นเดียวกันโดยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์นั้นมีมาตั้งแต่อดีตกาลนับแต่มนุษย์และสัตว์ได้กำเนิดมาในโลกแล้ว

ในต่างประเทศมีการศึกษาและรวบรวมสถิติที่เกี่ยวกับการทารุณสัตว์มานาน และพบว่าการออกกฎหมายเพื่อป้องกันการทารุณสัตว์นั้นในอีกนัยยะหนึ่ง คือ การ “ป้องกันปัญหาสังคม” อีกมากมายที่อาจตามมา ทั้งนี้ จากการศึกษาเมืองชั้นนำทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ในหลายปีที่ผ่านมาพบว่า การทารุณสัตว์เลี้ยงเป็น 1 ใน 4 ตัวชีวิต ที่นำมาสู่ “ความรุนแรงในครอบครัว” ไม่ว่าจะเป็นการกระทำรุนแรงในครอบครัวหรือการทารุณเด็ก นอกจากนี้การทารุณสัตว์ในรูปแบบของการปล่อยปละละเลยก็เป็นตัวบ่งชี้ถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการไม่ดูแลปัญหาสภาพจิตใจ หรือปัญหาสุขภาพจิต โดยผู้ที่บกพร่องหรือละเลยการดูแลสัตว์เลี้ยง มักมีแนวโน้มว่าจะละเลยต่อการดูแลสมาชิกในครอบครัวด้วยเช่นกัน ทั้งนี้สำนักงานสอบสวนกลางแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ “เอฟบีไอ” (Federal Bureau of Investigation-FBI) เชื่อว่า การให้ความสำคัญและการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ จะช่วยลดจำนวนอาชญากรได้ส่วนหนึ่ง ในบ้านที่มีปัญหาการทารุณสัตว์มักจะมีปัญหาอื่นๆ ตามมาด้วยเสมอ การออกกฎหมายคุ้มครองสัตว์จึงเชื่อมโยงไปยังการกระทำผิดอีกมากมายหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงต่อชีวิตคนและทรัพย์สิน การใช้ยาเสพติด หรือพฤติกรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย เป็นต้น

การกระทำทารุณต่อสัตว์จำนวนมากย่อมมีความรุนแรงและส่งผลเสียหายมากกว่าการทำทารุณสัตว์จำนวนน้อย เช่น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ทำให้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ทำให้สัตว์อื่นๆ พลอยสูญพันธุ์ไปด้วยในที่สุด ก่อให้เกิดการสูญเสีย

ระบบนิเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปยังแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งอาหาร และความแปรปรวนของสภาพอากาศ อีกทั้งอาจนำมาสู่อาชญากรรมรุนแรงต่อมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น ความรุนแรงในครอบครัว อาชญากรรมต่อชีวิตคนและทรัพย์สิน การใช้ยาเสพติด หรือพฤติกรรมที่ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยอื่นๆ และยังคงแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมและศีลธรรม ในสังคม อีกด้วย

ก่อนหน้านี้ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมสัตว์ ไว้โดยเฉพาะ ทำให้การพิจารณาโทษหรือความผิดเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมสัตว์ไม่สามารถ ทำได้โดยตรง แต่ต้องอาศัยกฎหมายอื่นๆ กรณีตัวอย่างเช่น คดีค้าสุนัข ที่จังหวัดนครพนม ได้มีการ ใช้บทบัญญัติกฎหมายดังต่อไปนี้ คือ

- 1) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499
- 2) พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535
- 3) พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522
- 4) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 381 และมาตรา 382

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้บังคับกับการทารุณกรรมสัตว์โดยตรงแล้วคือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 แต่พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการกระทำทารุณกรรมสัตว์จำนวนมากได้ เนื่องจากยังมี ข้อบกพร่องดังต่อไปนี้

- 1) ปัญหาการกำหนดเรื่องอัตราโทษของการกระทำทารุณสัตว์จำนวนมาก

การที่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ไม่ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมสัตว์จำนวนมากให้ต้อง รับโทษหนักขึ้น ทำให้ไม่ว่าจะกระทำทารุณสัตว์จำนวนเท่าใดก็ใช้เกณฑ์อัตราโทษเดียวกัน และ จากการศึกษานโยบายพิพากษาของศาลพบว่า อัตราโทษที่ศาลลงโทษระหว่างการกระทำทารุณสัตว์ ตัวเดียวกับหลายตัวก็ไม่ได้แตกต่างกันมาก ดังนี้ ทำให้ผู้กระทำผิดเลือกที่จะกระทำทารุณสัตว์ เป็นจำนวนมาก เพราะจะได้รับผลประโยชน์ที่มากกว่าในขณะที่มีความเสี่ยงเท่ากัน มาตรการ ทางกฎหมายจึงยังไม่เหมาะสมและไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด จึงไม่สามารถป้องกันการกระทำ ทารุณสัตว์จำนวนมากหรือไม่สามารถทำให้ผู้กระทำทารุณสัตว์จำนวนมากเข็ดหลาบจนไม่กล้า กระทำผิดอีกได้ทั้งนี้ตามแนวความคิดเรื่องวัตถุประสงค์ในการลงโทษของสำนักอาชญาวิทยา ดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการ บังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ การกระทำผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำเนื่องจากเห็นว่าได้ ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำ

ความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและ
ไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความ
พอใจแล้ว เขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและ
ทัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำ
ผิดและคนทั่วไปไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด โทษจึงต้องมีความเหมาะสม
และทัดเทียมกับการกระทำผิด จึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง

เมื่อเปรียบเทียบพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์
พ.ศ. 2557 กับกฎหมายคุ้มครองสัตว์ของรัฐมอนแทนา และรัฐแคลิฟอร์เนีย ในประเทศ
สหรัฐอเมริกา พบว่า รัฐมอนแทนา กำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรม
สัตว์จำนวนมากไว้ คือ ให้การกระทำทารุณสัตว์ตั้งแต่ 10 ตัว ขึ้นไป เป็นเหตุฉกรรจ์ที่ต้องรับ
โทษหนักขึ้นกว่ากระทำทารุณสัตว์จำนวนน้อยกว่า 10 ตัว ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการทางกฎหมาย
เกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมสัตว์ของรัฐมอนแทนา มีความเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการ
กระทำผิดเพราะมีการกำหนดอัตราโทษหนักเบาขึ้นอยู่กับจำนวนของสัตว์ที่ถูกกระทำทารุณกรรม
ส่วนในรัฐแคลิฟอร์เนีย กำหนดอัตราโทษปรับไว้ 100 ดอลลาร์ ต่อสัตว์ 1 ตัว ในเรื่องการคุ้มครอง
สวัสดิภาพสัตว์ขณะมีการขนส่งและบรรทุกสัตว์โดยใช้ยานพาหนะ สำหรับผู้ไม่ได้เจตนาหรือไม่
ทราบถึงกรณีที่สัตว์นั้นต้องทนทุกข์ทรมาน บาดเจ็บทางร่างกาย และกระทำผิดในส่วนนี้ครั้งแรก
ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ของรัฐแคลิฟอร์เนีย
ในกรณีนี้มีความเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการกระทำผิด เพราะมีการกำหนดอัตราโทษไว้
โดยคำนึงถึงจำนวนสัตว์ที่ได้รับผลกระทบ

ผู้เขียนเห็นว่า ควรกำหนดอัตราโทษหนักเบาไว้ตามจำนวนสัตว์ที่ได้รับผลกระทบ
โดยควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557
ต่อท้ายบทมาตราที่กำหนดอัตราโทษไว้ เช่น ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี
หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ต่อสัตว์ 1 ตัว” ทั้งนี้ โดยเทียบเคียงกับ บทลงโทษ
เกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมสัตว์ของรัฐมอนแทนา และรัฐแคลิฟอร์เนีย ที่กำหนดให้การกระทำ
ทารุณสัตว์จำนวนมากจะต้องได้รับโทษสูงกว่ากระทำทารุณสัตว์จำนวนน้อย ซึ่งเหมาะสมและ
ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด เพราะกำหนดอัตราโทษหนักเบาขึ้นอยู่กับจำนวนของสัตว์ที่ถูกกระทำ
ทารุณกรรม จึงน่าจะสามารถป้องกันการกระทำทารุณสัตว์จำนวนมาก หรือสามารถทำให้ผู้กระทำ
ทารุณสัตว์จำนวนมากเข็ดหลาบจนไม่กล้ากระทำความผิดอีกได้

2) ปัญหาการกำหนดเรื่องค่าใช้จ่ายจากการกระทำทารุณสัตว์จำนวนมาก

การกระทำทารุณต่อสัตว์จำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสัตว์ที่ถูกทารุณมากกว่ากระทำต่อสัตว์ที่มีจำนวนน้อย แต่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดโทษสำหรับการกระทำทารุณสัตว์ไว้เพียงแต่โทษจำคุกและ/หรือโทษปรับ กล่าวคือ พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้ที่ทารุณสัตว์โดยไม่มีเหตุอันควร มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทารุณต่อสัตว์จำนวนมากน้อยเพียงใด ก็ยังคงมีอัตราโทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท อีกทั้งไม่ได้กำหนดในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสัตว์ที่ถูกทารุณไว้ อีกด้วย

ผู้เขียนเห็นว่า การที่พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม ส่งผลให้ภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ตกแก่เจ้าของสัตว์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลอื่นที่รับดูแลรักษาสัตว์ โดยเฉพาะการกระทำทารุณกรรมต่อสัตว์จำนวนมากซึ่งสร้างภาระค่าใช้จ่ายแก่เจ้าของสัตว์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลอื่นที่รับดูแลรักษาสัตว์ เป็นจำนวนเงินที่สูงมากกว่ากระทำต่อสัตว์จำนวนน้อย โดยที่ผู้กระทำผิดซึ่งเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกลับไม่ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด เช่น ในคดีสุนัขที่จังหวัดนครพนม ได้สร้างภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุนัขจำนวนมากแก่ศูนย์ช่วยเหลือสุนัข แต่ละวันเป็นเงินกว่า 42,938 บาท

ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ไม่ได้กำหนดในเรื่องค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจากการทารุณสัตว์ไว้ การเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งจึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ตามมาตรา 420 โดยนำมาปรับใช้ในกรณีที่มีการทารุณสัตว์สร้างความเสียหายให้แก่สัตว์ซึ่งเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่น โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จะเห็นได้ว่า ความรับผิดทางแพ่งตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น ไม่ครอบคลุมถึงอำนาจในการฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ของกลางแต่อย่างใด เนื่องจากกรณีค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ของกลางนั้น มิใช่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของจำเลย

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีทำให้เกิดความเสียหายต่อสัตว์ป่า พบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีสิ่งแวดล้อม กรณีทรัพยากรสัตว์ป่าไว้ในมาตรา 97 ว่า “ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลาย หรือทำให้สูญหาย หรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น”

ดังนั้น เห็นว่า การฟ้องเรียกค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายสูญหาย หรือเสียหาย ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นั้น ไม่ครอบคลุมถึงอำนาจในการฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ป่าของกลางแต่อย่างใด เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ป่าของกลางนั้น มิใช่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของจำเลย ทำให้หน่วยงานที่รับภาระในการดูแลสัตว์ป่าของกลางดังกล่าวไม่สามารถฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ป่าของกลางได้

ผู้เขียนเห็นว่า การที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสัตว์ที่ถูกทารุณ ส่งผลให้ภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ตกแก่เจ้าของสัตว์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลอื่นที่รับดูแลรักษาสัตว์ โดยเฉพาะการกระทำทารุณต่อสัตว์จำนวนมาก ซึ่งสร้างภาระค่าใช้จ่ายแก่เจ้าของสัตว์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลอื่นที่รับดูแลรักษาสัตว์ เป็นจำนวนเงินที่สูงมากกว่ากระทำต่อสัตว์จำนวนน้อย โดยที่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกลับไม่ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด และเมื่อพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดในเรื่องค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจากการทารุณสัตว์ไว้ การเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งจึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ตามมาตรา 420 โดยนำมาปรับใช้ในกรณีที่มีการทารุณสัตว์สร้างความเสียหายให้แก่ทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งความรับผิดทางแพ่งตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น สามารถเรียกได้เฉพาะค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของจำเลย แต่ไม่ครอบคลุมถึงอำนาจในการฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ของกลางแต่อย่างใด เนื่องจากกรณีค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ของกลางนั้น มิใช่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของจำเลย

ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีข้อกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ว่า “ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องชดเชยค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดตามความเป็นจริงที่เกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างมีการดำเนินคดีให้กับองค์กร หรือบุคคลซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์

ซึ่งถูกทารุณกรรมด้วย” ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ ซึ่งถูกทารุณสามารถเรียกค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดได้ และเพื่อให้สามารถเรียกค่าเสียหาย ให้เสร็จสิ้นในคราวเดียวกันไม่ต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีใหม่อีก ทั้งนี้ ดังเช่น กฎหมายในมลรัฐ ออริกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กำหนดไว้ว่านอกเหนือจากค่าเสียหายในทางแพ่งที่ผู้ซึ่งถูกตัดสิน ว่ากระทำความผิดจะต้องชดใช้ให้แก่เจ้าของสัตว์ที่ได้รับความเสียหายแล้ว ผู้กระทำความผิด ต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดตามความเป็นจริงที่เกี่ยวกับสัตว์ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างมีการ ดำเนินคดีทารุณกรรมสัตว์ให้กับองค์กร หรือบุคคลซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์ แก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมด้วย

3) ปัญหาการกำหนดเรื่องวิธีการดูแลรักษาสัตว์ของกลางจากการกระทำทารุณสัตว์ จำนวนมาก

การกระทำทารุณต่อสัตว์จำนวนมากย่อมมีสัตว์ที่ได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก เช่น คดีคำสอนซ์ มีสุนัขที่ได้รับผลกระทบทั้งในระหว่างดำเนินคดีและหลังจากคดีสิ้นสุดแล้วเป็นจำนวน หลายร้อยตัว

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการดูแลรักษาสัตว์ของกลางในคดีอาญา พบว่า มีบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรง ดังนี้

1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 กำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจ ยึดสิ่งของที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ได้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือ แก่ผู้อื่นซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น และมาตรา 85/1 กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของที่เจ้าพนักงานยึดไว้ ซึ่งมีทรัพย์สิน สิทธิที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด อาจยื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวนหรือ พนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี เพื่อขอรับสิ่งของนั้นไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ ในระหว่าง สอบสวนได้ เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้กำหนดวิธีการที่ชัดเจนในการ เก็บรักษาของกลางไว้

2) ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 กำหนดไว้ว่า ให้ศาลริบทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้ เป็นความผิด และมาตรา 33 กำหนดไว้ว่า ให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือมีไว้เพื่อ ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยได้กระทำความผิดได้ เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญา มิได้กำหนดวิธีการที่ชัดเจนในการเก็บรักษาของกลางทั้งในระหว่างดำเนินคดีและหลังจาก คดีถึงที่สุดไว้

3) ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 15 บทที่ 1 เรื่อง ของกลาง

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 15 บทที่ 1 เรื่อง ของกลาง กำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางไว้ในข้อ 418(11) ว่าการเก็บรักษาของกลางที่มีจำนวนมาก หรือที่ทำการไม่มีสถานที่จัดเก็บเพียงพอ ไม่สามารถจะนำมาเก็บรักษาไว้ ก็ให้ฝากไว้ยังสถานีตำรวจอื่นเก็บรักษาไว้จนกว่าจะมารับคืนไป และในข้อ 418(12) กำหนดให้การเก็บรักษาของกลางที่เห็นว่าหากเก็บรักษาไว้อาจเนาเปื้อยเสียหายได้ก่อนที่คดีจะส่งฟ้องศาล จะจำหน่ายหรือป้องกันมิให้เนาเปื้อยก็ให้จัดการไปตามสมควร เช่น เนื้อโค กระบือ สุกร จะขายเอาเงิน เก็บรักษาไว้ก็ได้ เห็นได้ว่าตามระเบียบนี้มีได้กำหนดวิธีการเก็บรักษาสัตว์ของกลางที่เป็นสิ่งมีชีวิต ซึ่งต้องได้รับการดูแลรักษาแตกต่างจากสิ่งของอื่นๆ ไว้โดยเฉพาะ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการดูแลรักษาสัตว์ของกลางกรณีสัตว์ป่า พบว่ามีบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรง ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 58 วางหลักว่า เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลสั่งริบบรรดาสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ที่บุคคลได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และให้บรรดาสัตว์ที่ศาลสั่งริบ ตกเป็นของแผ่นดิน และให้กรมป่าไม้หรือกรมประมง แล้วแต่กรณีนำไปดำเนินการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ เห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่มีหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการกับสัตว์ป่าของกลางที่ชัดเจน ในระหว่างการดำเนินคดีอาญา

(2) ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดิน พ.ศ. 2540

ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดิน พ.ศ. 2540 ข้อ 7 ข้อ 13 และ ข้อ 14 กำหนดวิธีการจัดการสัตว์ป่าของกลางไว้ว่า หากสัตว์ป่าของกลางเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ให้ผู้อำนวยการส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่าพิจารณาสั่งให้สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหรือหน่วยงานในสังกัดส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า แล้วแต่กรณี ดูแลรักษาในกรณีที่สัตว์ป่าของกลางเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ ก็อาจขายได้โดยวิธีขายทอดตลาดหรือประกวดราคา นอกจากนั้นยังกำหนดให้สามารถเก็บสัตว์ป่าของกลางที่เป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ใช้ในราชการ ปลอ่ย ทำลายหรือจัดการตามสมควรด้วยวิธีใดก็ได้ เห็นได้ว่าเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว กรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืชสามารถพิจารณาปลอ่ยสัตว์ป่าของกลางกลับสู่ธรรมชาติ หรือจัดการโดยวิธีอื่นใดที่เหมาะสมก็ได้

โดยเป็นไปตามระเบียบกรมป่าไม้ข้างต้น แต่ในระหว่างการดำเนินคดีอาญานั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการจัดการกับสัตว์ป่าของกลางไว้โดยเฉพาะ จึงไม่มีหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการที่ชัดเจน

เมื่อพิจารณาคำตัดสินของศาลเกี่ยวกับทรัพย์ของกลาง ในคดีค้าสุนัขข้ามชาติ ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 พบว่าทรัพย์ของกลางที่เจ้าหน้าที่ตรวจยึดไว้ คือ รถยนต์บรรทุกกรุงสุนัข และสุนัขที่ขังไว้ในกรงในประเด็นการริบและคืนของกลางนั้น สรุปได้ 2 กรณี คือ

(1) ศาลสั่งริบทรัพย์ของกลาง สั่งให้คืนสุนัขของกลาง แต่พบว่าไม่มีผู้ใดไปขอรับสุนัขของกลางคืนเลย

(2) ให้ริบของกลางรถยนต์และกรงขังสุนัข แต่มิได้มีคำสั่งพิพากษาใดๆ เกี่ยวกับสุนัขของกลาง

จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนในเรื่องวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับสัตว์ของกลางที่ถูกทารุณกรรม และปัจจุบันหลังจากที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 แล้ว ก็พบว่าพระราชบัญญัตินี้มิได้กำหนดวิธีปฏิบัติเรื่องสัตว์ที่เป็นทรัพย์ของกลางไว้ โดยกำหนดไว้เพียงอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยึดหรืออายัดสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมเพื่อเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีไว้ ดังนี้ คือ

มาตรา 25 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(4) ยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากของสัตว์ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าถูกฆ่าหรือถูกทารุณกรรม รวมทั้งเอกสารหลักฐานยานพาหนะเครื่องมืออุปกรณ์หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี

(5) นำสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมไปตรวจรักษาหรือช่วยเหลือสัตว์ที่ตกอยู่ในภยันตรายในกรณีปรากฏว่าสัตว์นั้นไม่มีผู้ใดให้การรักษาหรือช่วยเหลือ

มาตรา 26 ในกรณีที่พบสัตว์ถูกปล่อยละทิ้งหรือไม่มีเจ้าของให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้แก่สัตว์ตามความเหมาะสม

เห็นได้ว่า พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้เพียงแต่อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยึดหรืออายัดสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมเพื่อเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีไว้เท่านั้น แต่มิได้กำหนดวิธีดูแลรักษาสัตว์ของกลางที่ชัดเจนไว้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อสัตว์ของกลางในคดีทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต ที่ต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และต้องได้รับการดูแล รักษา ที่แตกต่างจากทรัพย์ของกลางที่เป็นสิ่งของอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ของกลางที่มีจำนวนมากย่อมมีสัตว์ที่ได้รับ

ผลกระทบเป็นจำนวนมาก เช่น คดีค้าสุนัข ซึ่งมีสุนัขที่ได้รับผลกระทบทั้งในระหว่างดำเนินคดีและหลังจากคดีสิ้นสุดแล้วเป็นจำนวนหลายร้อยตัว

ผู้เขียนเห็นว่า ควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบสัตว์ของกลาง และส่งให้อยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ หรือมีคำสั่งเพื่อดำเนินการกับสัตว์อย่างหนึ่งอย่างใดตามความเหมาะสม ก่อนที่จะมีคำตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดได้” ทั้งนี้เพื่อให้สัตว์ของกลางซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตได้รับการดูแลทั้งในระหว่างดำเนินคดีและหลังจากคดีสิ้นสุดแล้วอย่างเหมาะสมและเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในเรื่องอำนาจของศาลในการสั่งเรื่องสัตว์ของกลาง ทั้งนี้ ดังเช่น มลรัฐออริกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งริบสัตว์ก่อนที่จะมีคำตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดได้ เมื่อมีการร้องขอโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น อัยการ หรือสถานพักสัตว์ หรือสถานที่ดูแลสัตว์อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายตามคำสั่งศาลให้ดูแลสัตว์ที่ถูกยึดมาในชั้นจับกุม กรณีเมื่อศาลมีคำสั่งให้ริบสัตว์แล้ว โดยส่วนใหญ่สัตว์ที่ถูกริบจะถูกส่งให้อยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ที่มีอำนาจตามกฎหมาย เพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่สัตว์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้ ขาย ให้ หรือการทำารุณฆาต ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าศาลจะมีคำสั่งในเรื่องดังกล่าวอย่างไร หรือในภายหลังที่มีคำสั่งให้ริบสัตว์แล้ว องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่อดำเนินการกับสัตว์อย่างหนึ่งอย่างใดตามความเหมาะสมก็ได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการกระทำทารุณสัตว์จำนวนมาก ย่อมส่งผลเสียหายมากตามไปด้วย แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้บังคับกับการทารุณกรรมสัตว์โดยตรง คือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 แล้ว แต่พระราชบัญญัตินี้ยังมีข้อบกพร่องบางประการ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหการกระทำทารุณกรรมสัตว์จำนวนมากได้ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ต่อท้ายบทมาตราที่กำหนดอัตราโทษไว้ เช่น “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ต่อสัตว์ 1 ตัว” ทั้งนี้โดยเทียบเคียงกับบทลงโทษเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมสัตว์ของรัฐมอนแทนา และรัฐแคลิฟอร์เนีย ที่กำหนดให้การกระทำทารุณสัตว์จำนวนมากจะต้องได้รับโทษสูงกว่ากระทำทารุณสัตว์จำนวนน้อย ซึ่งเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการกระทำผิด เพราะกำหนดอัตราโทษหนักเบาขึ้นอยู่กับจำนวน

ของสัตว์ที่ถูกกระทำทารุณ จึงน่าจะสามารถป้องกันการกระทำทารุณสัตว์จำนวนมาก หรือสามารถทำให้ผู้กระทำทารุณสัตว์จำนวนมากเจ็ดหลายจนไม่กล้ากระทำความผิดอีกได้

2) ควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ว่า “ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องชดใช้ค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดตามความเป็นจริงที่เกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างมีการดำเนินคดีให้กับองค์กร หรือบุคคลซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมด้วย” ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมสามารถเรียกค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดได้ และเพื่อให้สามารถเรียกค่าเสียหายให้เสร็จสิ้นในคราวเดียวกันไม่ต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีใหม่อีก ทั้งนี้ ดังเช่น กฎหมายในมลรัฐออริกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กำหนดไว้ว่า นอกเหนือจากค่าเสียหายในทางแพ่งที่ผู้ซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดจะต้องชดใช้ให้แก่เจ้าของสัตว์ที่ได้รับความเสียหายแล้ว ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดตามความเป็นจริงที่เกี่ยวกับสัตว์ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างมีการดำเนินคดีทารุณกรรมสัตว์ให้กับองค์กร หรือบุคคลซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมด้วย

3) ควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบสัตว์ของกลาง และส่งให้อยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ หรือมีคำสั่งเพื่อดำเนินการกับสัตว์อย่างหนึ่งอย่างใดตามความเหมาะสมก่อนที่จะมีคำตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดได้” ทั้งนี้ เพื่อให้สัตว์ของกลางซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตได้รับการดูแลทั้งในระหว่างดำเนินคดีและหลังจากคดีสิ้นสุดแล้วอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ดังเช่น มลรัฐออริกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งริบสัตว์ก่อนที่จะมีคำตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดได้ เมื่อมีการร้องขอโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น อัยการ หรือสถานพักสัตว์ หรือสถานที่ดูแลสัตว์อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายตามคำสั่งศาลให้ดูแลสัตว์ที่ถูกยึดมาในชั้นจับกุม กรณีเมื่อศาลมีคำสั่งให้ริบสัตว์แล้ว โดยส่วนใหญ่สัตว์ที่ถูกริบจะถูกส่งให้อยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ที่มีอำนาจตามกฎหมายเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่สัตว์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้ ขาย ให้ หรือการทำกรณขมาต ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าศาลจะมีคำสั่งในเรื่องดังกล่าวอย่างไร หรือในภายหลังที่มีคำสั่งให้ริบสัตว์แล้วองค์กรที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่อดำเนินการกับสัตว์อย่างหนึ่งอย่างใดตามความเหมาะสมก็ได้